

більності Хаос ліквідує зайві сценарії, естетичні форми, малоенергетичні картини світу. Культура може мандрувати по «хаотичному аттрактору», накопичуючи досвід розпізнавання «потрібних» і «непотрібних» образів.

Фільтри. Одним з *фільтрів* на шляху еволюції художніх систем до складної нелінійності є *народна культура*. Її тисячолітній досвід художньо-ментального будівництва, магічний кристал відібраної цілості надають їй фундаментальній функції утримувача цієї цілісності в неушкодженному вигляді. Ментальна неповторність виникає через багатотисячолітні «іспити», що їх здає культура на самобутність даної цілості (цілісності), яка постійно відновлюється. Саме «нерозчинний» залишок-ядро народної культури, будучи фільтром, інколи — шлагбаумом, охороняє рух елітарної (високої) культури від зазіхань масової і підвищує «рейтинг» вибірковості останньої. Окрім того, пам'ятаймо, що фольклор насичений якраз тринітарними образами і нормами. «Накладання» матриць фольклору і народної культури допомагає окреслити через ці фільтри — продуктивне.

Селективна цінність системи художня культура визначається:

- швидкістю процесу її ускладнення;
- швидкістю адаптації до середовища;
- креативністю;
- схильністю до генерації ідей;
- швидкістю створення структурного та функціонального резерву (модифікацій «надлишкового топосу»);
- своєрідністю «обмовок» в поведінці культури, завдяки яким в ній промовляють нові потреби тощо.

Враховуючи, що «підвищення вибірковості пов'язане з підвищенням виживаності видів» (Є. Князева), можна стверджувати: *елітарні* системи належать саме до таких

енергетично й інформаційно надпотужних вітальних систем — адже саме вони несуть на собі сліди найущільненішого процесу вибірковості, а їх складання, самоналагоджування і рух забезпечує стабільність макросистем. Саме елітарні системи виробляють етичні і моральні еталони — найважливіші на шляху до нелінійних синтезів.

Робота культури на власну елітарність, аристократичність вступає в особливі стосунки з технологіями масової культури. Масова культура — це «методика» і «висновки» цивілізації, її техногенних стихій, в той час як висока (академічна) культура — є власне культура, що утримує в собі найстратегічніші програми — установки, картини світу, сегменти суб'єктних ніш, прогностичні моделі, креативні механізми самоналагоджування і авторегуляції. Незайвим у цьому контексті буде сказати про те, що народна культура нині згортає велику частину своїх програм перед техногенними ризиками — вона герметизує їх, залишаючи «відкритими» лише для вузьких страт професіоналів. Її фільтруючі можливості, таким чином, знижуються і згасуються, але її референтна присутність залишається.

Окремою фундаментальною функцією культури, хуждожньої передусім, є страхування нею суспільства і суспільної свідомості від загроз цивілізації. Стандарти масової культури, накопичивши ентропійні для суспільства ознаки, підпадають під гальма-фільтри високої культури. Елітарна культура, зокрема, затримує клонування «вже непотрібних» штампів і канонів масової культури. Опосередкованим аргументом цього культурного руху є еволюційна зміна техногенної цивілізації на інформаційну, яка набагато м'якше поводить з поняттями «штамп» і «самобутність». Процеси періодичного ж в історії «захоплення» високою культурою територій масової відповідає критерію наближення першої до народу, до маси. Накопичення коректності у цьому механізмі з плином історичного часу

сприяє тій вишуканості народних стилів, яка так подивовує нас в народному мистецтві.

Слід наголосити й на тому факті, що перебування в системах інфокультури чітко артикулює зміщення функцій культури масової — у власне соціальний спектр, у політичні, ідеологічні, маніпулятивні шари. Одночасно ми фіксуємо втому постмодернізму, його технологій (цитування, мультикодування тощо).

Планетарна цивілізація і Головний персонаж. Наголосимо на важливому:

«Інтенсифікація розвитку фундаментальної науки, індустрії наукомістких технологій, практики здійснення науково-технологічних проектів глобальних перетворень природної і соціальної дійсності посилюють імпорт цивілізацією енергії, речовини, інформації ззовні всередину, тобто потік негентропії. За такого посилення відкрита нелінійна система, що зветься „планетарна цивілізація”, віддаляється від стану рівноваги і перетворюється на нестабільну, гостро чутливу до малих випадкових флуктуацій, тобто на систему, майбутнє якої — безодня невизначеностей»¹⁵⁹.

Саме за цих умов планетарна цивілізація, підрозділом якої є художня культура, перерозподіляє свої енергоречовинні та інформаційні потоки в напрямі підсилення ресурсу негентропії. Художня культура — базова система по «здобуванню» і «збереженню» негентропії — виходить в авангардний сегмент. Наявність достатньої «кількості» пасіонарної енергії, засвідченої в просторі художньої культури, та інтенсифікація енергетичного обміну і є ознаками негентропії. Темпи виходу в авангард залежать від можливої стимуляції цього процесу. Зокрема, від направлено-го морфогенезу.

¹⁵⁹ Лукьянец В. С. Наукоемкое будущее. Философия нанотехнологии // Практична філософія. — 2003 — №3. С. 17.